

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MELCHIORA WATHELETA
przedstawiona w dniu 10 lipca 2018 r.¹

Sprawa C-478/17

**IQ
przeciwko
JP**

[wniosek o wydanie orzeczenia prejudycjalnego złożony przez Tribunalul Cluj (sąd okręgowy w Klużu, Rumunia)]

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej – Przekazanie do sądu lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy – Pojęcie „sądów państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty”

1. Niniejsze odesłanie prejudycjalne, dotyczące wykładni art. 15 rozporządzenia (WE) nr 2201/2003², zostało złożone przez Tribunalul Cluj (sąd okręgowy w Klużu, Rumunia) w ramach sporu pomiędzy skarżącą, IQ, matką trojga małoletnich dzieci zamieszkujących z nią w Zjednoczonym Królestwie od 2012 r., a pozwanym, JP, ojcem dzieci, cudzoziemcem zamieszkującym w Rumunii, w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej.

I. Ramy prawne

A. Prawo Unii

2. Motywy 12, 13 i 21 rozporządzenia nr 2201/2003 mają następujące brzmienie:

„(12) Podstawy jurysdykcji w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w niniejszym rozporządzeniu ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka, w szczególności według kryterium bliskości. Oznacza to, że jurysdykcja powinna należeć w pierwszej kolejności do sądów państw członkowskich zwykłego pobytu dziecka, z wyjątkiem niektórych przypadków zmiany miejsca pobytu dziecka lub w następstwie porozumienia zawartego między podmiotami odpowiedzialności rodzicielskiej.

(13) W interesie dziecka niniejsze rozporządzenie pozwala – wyjątkowo i w określonych okolicznościach – na przekazanie sprawy przez sąd mający jurysdykcję sądowi innego państwa członkowskiego, jeżeli ten jest lepiej umiejscowiony dla osądzenia sprawy [...].

¹ Język oryginału: francuski.

² Rozporządzenie Rady z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. 2003, L 338, s. 1, „rozporządzenie Bruksela II bis”, zwane dalej „rozporządzeniem nr 2201/2003”).

(21) Uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych wydanych w państwie członkowskim powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, a podstawy nieuznania orzeczenia powinny być ograniczone do niezbędnego minimum”.

3. Artykuł 1 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowi:

„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie, bez względu na rodzaj sądu, w sprawach cywilnych dotyczących:

[...]

b) przyznawania, wykonywania, przekazywania, pełnego lub częściowego pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej”.

4. Zgodnie z art. 2 rozporządzenia nr 2201/2003:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

1) »sąd« obejmuje wszelkie organy państw członkowskich, które są właściwe w sprawach, które zgodnie z art. 1 wchodzi w zakres stosowania niniejszego rozporządzenia;

[...]”.

5. Artykuł 8 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Jurysdykcja ogólna”, stanowi w ust. 1:

„W sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt”.

6. Artykuł 12 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Pozostałe jurysdykcje”, stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Sądy państwa członkowskiego mające jurysdykcję w przypadku pozwu lub wniosku o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa na podstawie art. 3 mają jurysdykcję w każdej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z pozwem lub wnioskiem, jeżeli:

a) na co najmniej jednym z małżonków spoczywa odpowiedzialność rodzicielska w odniesieniu do dziecka;

oraz

b) jurysdykcja tych sądów została wyraźnie lub w inny jednoznaczny sposób uznana przez małżonków lub podmioty odpowiedzialności rodzicielskiej w chwili wszczęcia postępowania oraz jest zgodna z dobrem dziecka.

2. Jurysdykcja wykonywana zgodnie z ust. 1 ustaje:

a) gdy orzeczenie uwzględniające albo oddalające wniosek o rozwód, separację albo unieważnienie małżeństwa stało się prawomocne;

b) w przypadkach, w których postępowanie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej jeszcze się toczy w chwili określonej w lit. a) – gdy orzeczenie w tym postępowaniu stało się prawomocne;

c) gdy postępowania, o których mowa w lit. a) i b) zostały zakończone z innej przyczyny.

[...]”.

7. Artykuł 15 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Przekazanie do sądu lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy”, brzmi:

„1. W drodze wyjątku, sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, jeżeli uznają, że sąd innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, mógłby lepiej osądzić sprawę lub jej określoną część, oraz jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka:

- a) zawieszają rozpoznanie sprawy lub odnośnej jej części i wzywają strony do wniesienia pozwu lub wniosku do sądu tego innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 4; lub
- b) wzywają sąd innego państwa członkowskiego do uznania swojej jurysdykcji zgodnie z ust. 5.

2. Ustęp 1 ma zastosowanie:

- a) na wniosek jednej ze stron; lub
- b) z urzędu; lub
- c) na wniosek sądu innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, zgodnie z ust. 3.

Przekazanie z urzędu lub na wniosek sądu innego państwa członkowskiego musi zostać zaakceptowane przez co najmniej jedną ze stron.

3. Przyjmuje się, że dziecko ma szczególny związek z państwem członkowskim, w rozumieniu ust. 1, jeżeli:

- a) dziecko uzyskało w tym państwie członkowskim zwykły pobyt po wszczęciu postępowania przed sądem, o którym mowa w ust. 1; lub
- b) dziecko miało wcześniej zwykły pobyt w tym państwie członkowskim; lub
- c) dziecko posiada obywatelstwo tego państwa członkowskiego; lub
- d) podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej ma zwykły pobyt w tym państwie członkowskim; lub
- e) majątek dziecka znajduje się na terytorium tego państwa członkowskiego, a sprawa dotyczy środków ochrony dziecka w związku z zarządem, zabezpieczeniem lub rozporządzaniem tym majątkiem.

4. Sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, określa termin, w którym wszczyna się postępowanie przed sądami innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 1.

Jeżeli postępowanie przed tymi sądami nie zostanie wszczęte przed upływem tego terminu, sąd rozpoznający sprawę ma nadal jurysdykcję zgodnie z art. 8–14.

5. Sądy tego innego państwa członkowskiego, z uwagi na szczególne okoliczności sprawy, o ile jest to zgodne z dobrem dziecka, mogą uznać swoją jurysdykcję w ciągu sześciu tygodni po wszczęciu postępowania zgodnie z ust. 1 lit. a) lub b). W tym przypadku sąd, przed którym wcześniej wszczęto postępowanie, uznaje brak swej jurysdykcji. W przeciwnym razie sąd, przed którym wcześniej wszczęto postępowanie, ma nadal jurysdykcję zgodnie z art. 8–14.

6. Sądy współpracują dla celów niniejszego artykułu, bezpośrednio lub za pośrednictwem organów centralnych wyznaczonych zgodnie z art. 53”.

8. Artykuł 19 tego rozporządzenia, zatytułowany „Zawisłość sprawy i postępowania zależne”, stanowi:

„[...]”

2. Jeżeli pozwy lub wnioski dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej w odniesieniu do tego samego dziecka oraz na tej samej podstawie roszczenia zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, zawiesza z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek.

3. Jeżeli ustalona została jurysdykcja sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, stwierdza brak swej jurysdykcji na rzecz tego sądu.

W takim przypadku strona, która wniosła pozew lub wniosek do sądu, przed którym wszczęto postępowanie później, może wnieść ten pozew lub wniosek do sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek”.

9. Artykuł 23 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Podstawy nieuznania orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej”, stanowi:

„Orzeczenia dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej nie uznaje się:

[...]”

e) jeżeli orzeczenia nie da się pogodzić z późniejszym orzeczeniem dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej, wydanym w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;

[...]”.

B. Prawo rumuńskie

10. Z postanowienia odsyłającego wynika, że art. 448 ust. 1 pkt 1 Codul de procedură civilă român (rumuńskiego kodeksu postępowania cywilnego) stanowi, iż wydane w pierwszej instancji orzeczenia w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej są wykonalne. Zatem zgodnie z rumuńskimi przepisami proceduralnymi wykonanie orzeczeń sądowych wydanych w pierwszej instancji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej może zostać zatrzymane wyłącznie w wypadku uwzględnienia apelacji.

II. Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

11. W dniu 26 listopada 2014 r. powódka, IQ, matka trojga dzieci zamieszkujących z nią w Zjednoczonym Królestwie od 2012 r., wytoczyła przed Judecătoria Cluj-Napoca (sądem pierwszej instancji w Klużu-Napoce) powództwo o rozwód przeciwko ojcu ich trojga dzieci, pozwanemu, JP, cudzoziemcowi zamieszkałemu we Floreşti w Rumunii.

12. W powództwie tym zażądała również przyznania jej wyłącznej władzy rodzicielskiej w odniesieniu do trojga małoletnich dzieci pochodzących z małżeństwa, określenia miejsca zamieszkania dzieci z matką i zobowiązania pozwanego do świadczenia alimentacyjnego.

13. Pozwany wniósł pozew wzajemny, w którym zażądał orzeczenia rozwodu za porozumieniem stron lub, ewentualnie, z winy obu stron, orzeczenia, że władza rodzicielska nad trojgiem dzieci pochodzących z małżeństwa będzie wykonywana wspólnie, oraz ustalenia planu utrzymywania więzi osobistych z dziećmi.

14. Na rozprawie w dniu 28 września 2015 r. Judecătoria Cluj-Napoca (sąd pierwszej instancji w Klużu-Napoce) zbadał swoją jurysdykcję i stwierdził, że jest właściwy do rozpoznania sprawy. Ponieważ uzgodniono, że rozwód nastąpi za porozumieniem stron, sąd ten stwierdził, że zostały spełnione przesłanki rozstrzygnięcia w przedmiocie tego żądania. W związku z tym orzekł rozwód za porozumieniem stron, natomiast wyłączył do odrębnego rozpatrzenia wnioski pomocnicze w stosunku do rozwodu w ścisłym znaczeniu tego słowa, których rozpatrywanie kontynuował, wyznaczając termin rozprawy, na której strony mogły przedstawić środki dowodowe.

15. Wyrokiem cywilnym Judecătoria Cluj-Napoca (sąd pierwszej instancji w Klużu-Napoce) częściowo uwzględnił pozew powódki i powództwo wzajemne pozwanego, orzekł wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej nad trojgiem dzieci pochodzących z małżeństwa, ustalił miejsce zamieszkania dzieci z powódką, określił kwotę świadczeń alimentacyjnych należnych dzieciom od pozwanego i ustanowił plan utrzymania więzi osobistych pomiędzy ojcem i dziećmi.

16. W dniu 7 września 2016 r. matka i ojciec dzieci wnieśli apelację od tego orzeczenia do sądu odsyłającego.

17. IQ wniosła przed tym sądem o wyłączne wykonywanie władzy rodzicielskiej i określenie bardziej restrykcyjnego planu utrzymywania więzi osobistych ojca z dziećmi. JP natomiast domagał się, aby plan ten został rozszerzony.

18. W dniu 26 grudnia 2016 r. IQ wniosła do High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Family Court), Birmingham [sądu wyższej instancji (Anglia i Walia), wydziału rodzinnego (sądu rodzinnego), Birmingham, Zjednoczone Królestwo] o wydanie sądowego zakazu zbliżania się ojca do dzieci. W dniu 3 stycznia 2017 r. wniosła również do tego sądu o wydanie orzeczenia w sprawie pieczy nad dziećmi.

19. W tym samym dniu ów sąd wydał zarządzenie o tymczasowym zakazie zabierania dzieci przez ojca do czasu wydania ostatecznego rozstrzygnięcia w tej sprawie. Ponadto w dniu 2 lutego 2017 r. sąd ten wezwał sąd odsyłający do odstąpienia od rozpoznawania sprawy, ponieważ miejsce pobytu dzieci znajduje się za zgodą rodziców w Zjednoczonym Królestwie.

20. Na mocy postanowienia wydanego przez High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Family Court) [sąd wyższej instancji (Anglia i Walia), wydział rodzinny (sąd rodzinny), Birmingham] w dniu 6 lipca 2017 r. do sądu odsyłającego wpłynął wniosek o przekazanie sprawy do ww. sądu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, ponieważ co najmniej od 2013 r. cała trójka dzieci miała miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie, czyli na obszarze jego jurysdykcji, a nie w Rumunii, i to podczas całego postępowania przed sądami rumuńskimi.

21. Sąd odsyłający wskazuje, że w niniejszej sprawie sąd, do którego zwrócono się o przekazanie sprawy, rozpatruje sprawę w drugiej instancji, a istnieje już orzeczenie wydane w pierwszej instancji.

22. Przypomina on także, że wyrok wydany w pierwszej instancji przez Judecătoria Cluj-Napoca (sąd pierwszej instancji w Klużu-Napoce) jest, zgodnie z art. 448 ust. 1 pkt 1 rumuńskiego kodeksu postępowania cywilnego, wykonalny, a zatem dopóki wyrok ten nie zostanie uchylony, pozwany może żądać jego wykonania.

23. Tymczasem, gdyby sąd odsyłający przekazał sprawę sądowi Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, utraciłby on możliwość rozpatrzenia apelacji, wobec czego orzeczenie wydane w pierwszej instancji byłoby w dalszym ciągu wiążące.

24. W tych okolicznościach Tribunalul Cluj (sąd okręgowy w Klużu) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy zawarte w art. 15 [rozporządzenia nr 2201/2003] wyrażenie »sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty« odnosi się zarówno do sądów rozpoznających sprawę w pierwszej instancji, jak i do sądów apelacyjnych? Istotne jest ustalenie, czy na podstawie art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 sprawa może zostać przekazana sądowi lepiej umiejscowionemu dla osądzenia sprawy, jeżeli sąd mający jurysdykcję, do którego zwrócono się o przekazanie sprawy sądowi lepiej umiejscowionemu dla osądzenia sprawy, jest sądem drugiej instancji, podczas gdy sąd lepiej umiejscowiony jest sądem pierwszej instancji.
- 2) W wypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze: w jaki sposób właściwy sąd, który przekazuje sprawę sądowi lepiej umiejscowionemu, powinien traktować orzeczenie wydane w pierwszej instancji?».

III. Postępowanie przed Trybunałem

25. Uwagi na piśmie zostały złożone jedynie przez rząd rumuński i Komisję Europejską, ponieważ żadna ze stron w postępowaniu głównym nie uznała tego za konieczne. Jako że nie złożono wniosku o przeprowadzenie rozprawy, rozprawa się nie odbyła.

IV. Analiza

A. W przedmiocie pytania pierwszego

1. Streszczenie uwag uczestników postępowania

26. Rząd rumuński podnosi, że Trybunał orzekł, iż dla celów zapewnienia uwzględnienia dobra dziecka przy stosowaniu norm jurysdykcyjnych w sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej prawodawca Unii Europejskiej skorzystał, jak wynika z motywu 12 tego rozporządzenia, z kryterium bliskości³. Zgodnie z tym kryterium jurysdykcja sądu jest co do zasady określona – zgodnie z art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 – poprzez miejsce, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt⁴. Artykuł 12 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, który przewiduje zasadniczo, że sąd mający jurysdykcję w przypadku pozwu o rozwód na podstawie art. 3 tego rozporządzenia ma również jurysdykcję w każdej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z tym pozwem, stanowi odstępstwo od zasady ustalania jurysdykcji przewidzianej w art. 8 rozporządzenia nr 2201/2003.

27. Przede wszystkim w odniesieniu do art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 rząd rumuński stwierdza, że pojęcie „sądów państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty” nie jest w tym rozporządzeniu zdefiniowane. Należy zatem dokonać wykładni tego pojęcia, biorąc pod uwagę kontekst, w jaki wpisuje się ten przepis, i cele realizowane przez rozporządzenie nr 2201/2003.

³ Wyrok z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 45).

⁴ Zobacz wyroki: z dnia 15 lutego 2017 r., W i V (C-499/15, EU:C:2017:118, pkt 52); z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 46).

28. Następnie rząd rumuński przypomina, że zasady jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej zawarte są w sekcji 2 rozdziału II rozporządzenia nr 2201/2003, do której należy art. 15. Tym samym zakres przedmiotowy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 jest taki sam jak wszystkich zasad jurysdykcji ustanowionych w sekcji 2 rozdziału II rozporządzenia nr 2201/2003⁵. Wynika z tego, że „sąd mający jurysdykcję” w rozumieniu art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 może być dowolnym sądem spośród sądów mających jurysdykcję w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej zgodnie z art. 8–14 rozporządzenia nr 2201/2003. W konsekwencji zdaniem rządu rumuńskiego art. 15 tego rozporządzenia powierza sądowi, o którym w nim mowa, rozstrzygnięcie sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej na podstawie jurysdykcji ustalonej przez rozporządzenie nr 2201/2003, niezależnie od tego, czy sąd ten rozpoznaje sprawę w pierwszej instancji czy w apelacji.

29. Wreszcie, rząd rumuński uważa, że pojęcie „sądów [...], do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty” w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 odnosi się nie tylko do tego, że chodzi o sąd odpowiedni zgodnie z jego jurysdykcją do rozpoznania sprawy co do istoty, lecz również do tego, że sąd ten stwierdził swoją jurysdykcję.

30. Co się tyczy momentu, w którym sąd mający jurysdykcję do rozpoznania sprawy co do istoty może przekazać sprawę do sądu lepiej umiejscowionego do jej osądzenia, rząd rumuński podnosi, że art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 nie ustanawia żadnych ograniczeń czasowych.

31. W tym względzie podnosi on, że na podstawie art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 jurysdykcja przedłużona przewidziana w art. 12 ust. 1 tego rozporządzenia ustaje między innymi, gdy orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej stało się prawomocne lub gdy postępowanie zostało zakończone z innej przyczyny. W sprawie w postępowaniu głównym pierwszy sąd, przed który wytoczono powództwo, może przekazać sprawę do sądu lepiej umiejscowionego do jej osądzenia na podstawie art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, do czasu ustania przedłużonej jurysdykcji pierwszego sądu, przed który wytoczono powództwo. Rząd rumuński uważa, że przy przekazaniu sprawy sąd mający jurysdykcję powinien przeanalizować, czy w konkretnym przypadku między innymi są spełnione przesłanki określone w art. 15 tego rozporządzenia⁶.

32. I tak, w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym to do sądu mającego jurysdykcję, a mianowicie pierwszego sądu, przed który wytoczono powództwo, należy zbadać, czy przekazanie do sądu lepiej umiejscowionego do osądzenia sprawy spełnia przesłanki ustanowione w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, a w szczególności czy sąd, któremu zamierza on przekazać sprawę, jest lepiej umiejscowiony do wydania – w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej – orzeczenia najlepiej służącego dobru dziecka.

33. Rząd rumuński proponuje odpowiedzieć na pierwsze pytanie w ten sposób, że przepisy rozporządzenia nr 2201/2003 ogólnie, a w szczególności art. 15, należy interpretować w ten sposób, że w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym pozwalają one sądowi państwa członkowskiego mającego jurysdykcję do rozpoznania sprawy co do istoty w rozumieniu art. 12 ust. 1 tego rozporządzenia przekazać sprawę do sądu innego państwa członkowskiego, który ów sąd państwa członkowskiego uważa za lepiej umiejscowiony, do momentu, w którym jego jurysdykcja ustaje na podstawie art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003.

5 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 30).

6 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 56–59).

34. Ponadto to do sądu mającego jurysdykcję do rozpoznania sprawy co do istoty należy zbadanie i wykazanie dla każdego przypadku indywidualnie, czy przekazanie sprawy znajdującej się na etapie apelacji spełnia przesłanki określone w art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, a w szczególności zbadanie, czy sąd, któremu zamierza on przekazać sprawę, jest lepiej umiejscowiony do orzekania w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej i czy przekazanie sprawy służy dobru dziecka.

35. Komisja twierdzi, że art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 zezwala na przekazanie jurysdykcji wyłącznie sądowi „innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek”. Artykuł 15 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003 zawiera wyczerpujący wykaz kryteriów definiujących pojęcie „państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek”. W tym względzie państwo członkowskie aktualnego miejsca zwykłego pobytu dziecka nie znajduje się w tym wykazie, mimo że jurysdykcja sądów znajdujących się w państwie zwykłego pobytu dziecka stanowiła kamień węgielny jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej.

36. Komisja jest jednak zdania, że stosowanie art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 nie może zostać wyłączone w przypadku, gdy jurysdykcję mają obydwie sądy. Tym samym wykluczenie, aby ów art. 15 znajdował zastosowanie do sądu państwa członkowskiego, z którym dziecko ma najsilniejszy związek, byłoby sprzeczne z ratio legis tego przepisu.

37. W odniesieniu do związku między art. 15 i 19 rozporządzenia nr 2201/2003, mimo że ten ostatni przepis wymaga, aby sąd, przed który wytoczono powództwo w drugiej kolejności, zawiesił postępowanie, jeżeli jurysdykcja pierwszego sądu, przed który wytoczono powództwo, została stwierdzona, nie powinno to wykluczać możliwości przedstawienia przez sąd, przed którym wytoczono powództwo w drugiej kolejności, wniosku zgodnie z art. 15 ust. 2 lit. c) rozporządzenia nr 2201/2003.

38. Co się tyczy wyrażenia „sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty”, o którym mowa w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, Komisja podnosi, że wyrażenie to w żaden sposób nie wskazuje, by możliwość ta była ograniczona do sądów pierwszej instancji.

39. Komisja uważa, że ratio legis art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 przyznaje sądowi margines swobody oceny pozwalający mu w odpowiednim wypadku na podjęcie decyzji o przekazaniu jurysdykcji, pod warunkiem jednak, że będzie to dla „dobra dziecka”.

2. Ocena

a) Wprowadzenie

40. W bardzo krótkim, liczącym nie więcej niż 21 punktów postanowieniu odsyłającym Tribunalul Cluj (sąd okręgowy w Klużu) zwraca się (w pytaniu pierwszym) zasadniczo o ustalenie, jak należy interpretować pojęcie „sądów państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty”, znajdujące się w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, oraz czy przekazanie sprawy do sądu lepiej umiejscowionego do osądzenia sprawy w postępowaniu głównym może się dokonać na podstawie art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, chociaż sąd dokonujący przekazania jest sądem apelacyjnym, a sąd lepiej umiejscowiony do osądzenia sprawy jest sądem pierwszej instancji.

41. W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że choć Trybunał miał już okazję dokonać interpretacji przepisów zawartych w art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, to jednak nie wypowiedział się dotychczas w przedmiocie wykładni pojęcia „sądów państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty”, o którym mowa w ust. 1 tego artykułu.

42. I tak, w wyroku z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819), który będą wielokrotnie przytaczał poniżej, dotyczącym głównie wykładni art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, sąd krajowy zadawał sobie pytanie o zakres i warunki stosowania tego przepisu, lecz także o pojęcie „sądu lepiej umiejscowionego” oraz kryteria odpowiednie do ustalenia, jaki to jest sąd, a także o pojęcie „dobra dziecka”⁷. Trybunał orzekł, że wymóg, by przekazanie sprawy służyło dobru dziecka oznacza, że sąd posiadający jurysdykcję upewnia się przede wszystkim, że w świetle okoliczności sprawy planowane przez niego przekazanie sprawy sądowi innego państwa członkowskiego nie stwarza zagrożenia niekorzystnego wpływu na sytuację dziecka⁸.

43. Jak wskazała Komisja, niniejszą sprawę, jak się wydaje, charakteryzuje sytuacja, w której dwa sądy wywodzą co do zasady swoją jurysdykcję z rozporządzenia nr 2201/2003.

44. W związku z tym, mając na uwadze, że od 2012 r. dzieci mają zwykły pobyt, jak się wydaje, w Zjednoczonym Królestwie, i to nieprzerwanie w całym okresie sporu, jurysdykcja sądów rumuńskich (przed które wytoczono powództwo w pierwszej kolejności) w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej może być ustalona jedynie na podstawie art. 12 ust. 1⁹ w związku z art. 3 ust. 1 lit. a) tiret trzecie rozporządzenia nr 2201/2003 („strona przeciwna ma zwykły pobyt”), a zatem jako jurysdykcja dodatkowa wynikająca z jurysdykcji w sprawie rozwodu. Przepis ten stanowi odstępstwo od zasady jurysdykcyjnej przewidzianej w art. 8 rozporządzenia nr 2201/2003¹⁰.

45. Nawet jeśli rozwód został orzeczony przez sąd rumuński, jurysdykcja dodatkowa w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej w dalszym ciągu podlega przepisom art. 12 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 2201/2003, do czasu, aż rozstrzygnięcie w tej kwestii stanie się prawomocne, co dotychczas nie miało miejsca w niniejszej sprawie.

46. Ponieważ cała trójka dzieci ma zwykle miejsce pobytu w Zjednoczonym Królestwie, gdzie od 2012 r. zamieszkują z matką, sądy Zjednoczonego Królestwa (przed które powódka wytoczyła powództwo w drugiej kolejności) wywodzą swoją jurysdykcję w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej z art. 8 rozporządzenia nr 2201/2003¹¹.

47. W związku z tym uważam, że należy wyjaśnić, czy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, dotyczący przekazania jurysdykcji, albo ma zastosowanie w sytuacji, w której sądy dwóch państw członkowskich mają jurysdykcję na mocy wspomnianego rozporządzenia, albo pozwala na przekazanie jurysdykcji wyłącznie sądom państwa, które w przeciwnym wypadku nie miałyby jurysdykcji na mocy tego rozporządzenia.

7 Zobacz także moja opinia w tej sprawie (C-428/15, EU:C:2016:458). Zobacz także sprawa podobna, niedawno rozstrzygnięta przez Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa): In the matter of N (Children) [2016] UKSC 15. W przedmiocie analizy zob. J. Pirrung, *Forum (non) conveniens – Artykuł 15 EuEHeVO vor zwei obersten Common law-Gerichten*, IPRax, 2017, 562, nr 6, dla którego zarówno Trybunał w sprawie D. (C-428/15), jak i Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) „sind auf unterschiedlichen Wegen zu richtigen Ergebnissen gekommen und haben einem besseren Verständnis der forum non conveniens [...] -Regel in europäischen Sorgerechtsverfahren beigetragen”.

8 Zobacz wyrok z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 61). Zobacz także wyrok z dnia 19 listopada 2015 r., P (C-455/15 PPU, EU:C:2015:763), który odnosi się zasadniczo do art. 23 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003, w odniesieniu do podstawy nieuznania orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej ze względów porządku publicznego, a w sposób incydentalny odnosi się również do wykładni art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003.

9 Zobacz pkt 2 i 10 postanowienia o odesłaniu prejudycjalnym.

10 Zobacz opinia rzecznika generalnego Y. Bota w sprawie W i V (C-499/15, EU:C:2016:920, pkt 51).

11 „Jeśli chodzi o kontekst, w jaki wpisują się art. 8 ust. 1 i art. 12 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003, motyw 12 tego rozporządzenia uściśla, że jurysdykcja powinna należeć w pierwszej kolejności do sądów państw członkowskich zwykłego pobytu dziecka. Zgodnie z tym motywem art. 8 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi, że w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają co do zasady sądy państwa członkowskiego zwykłego pobytu dziecka” (wyrok z dnia 1 października 2014 r., E., C-436/13, EU:C:2014:2246, pkt 41).

48. W tym ostatnim wypadku odpowiedź jest prosta: art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie. Nasuwa się bowiem proste zagadnienie zawisłości sporu, które należy rozstrzygnąć na podstawie art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003¹².

1) Czy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy na podstawie tego rozporządzenia do jurysdykcji sądów dwóch państw członkowskich należy rozpoznanie sprawy co do istoty?

49. Artykuł 15 rozporządzenia nr 2201/2003 zawiera nowatorski przepis, który na zasadzie wyjątku pozwala sądowi, do którego wniesiono sprawę i do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, na przekazanie jej do sądu innego państwa członkowskiego, jeżeli sąd ten jest lepiej umiejscowiony do jej rozpoznania. Może to uczynić w całości lub w określonej części¹³.

50. Bowiem: „[w] sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej jedną z większych innowacji wprowadzonych w rozporządzeniu [nr 2201/2003] – naśladującym w tym względzie [Konwencję z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej i środków ochrony dzieci (zwaną dalej »konwencją haską z 1996 r.«)] – jest wprowadzenie mechanizmu dialogu między sądami europejskimi, na podstawie oceny ich jurysdykcji zgodnie z uwarunkowaniami. Opierając się na doktrynie forum non conveniens, art. 15 rozporządzenia [rozporządzenia nr 2201/2003] [przepis znaczący¹⁴, ale często uważany za nieco skomplikowany] zezwala na »przekazanie« sprawy do sądu lepiej umiejscowionego do osądzenia sprawy (por. z art. 8 i 9 [konwencji haskiej] z 1996 r. [...], które rozkładają mechanizm na przekazanie [jurysdykcji – forum non conveniens] lub roszczenie o jurysdykcję [forum conveniens] [...])”¹⁵.

51. Artykuł 8 konwencji haskiej z 1996 r. pozwala na złożenie wniosku za każdym razem, gdy właściwe władze uważają, że władze innego umawiającego się państwa „byłyby właściwsze”, by ocenić najlepsze interesy dziecka. Zgodnie z art. 8 ust. 2 lit. d) konwencji haskiej z 1996 r. istnienie ścisłej więzi z dzieckiem stanowi element oceny kryterium władz „właściwszych” do oceny interesu dziecka, ale nie rodzi obowiązku.

52. Nawet jeśli sposoby działania mechanizmu rozporządzenia nr 2201/2003 i mechanizmu konwencji haskiej z 1996 r. nie są identyczne, nie widzę żadnego zasadniczego powodu, dla którego art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 nie mógłby być stosowany w przypadku jurysdykcji „konkurencyjnej”, czyli wtedy, gdy dwa sądy (w różnych państwach członkowskich) mają jurysdykcję na podstawie tego rozporządzenia.

12 W sytuacji gdyby zastosowanie znajdował tylko art. 19 – ponieważ wyraźnie widać, iż oba te postępowania mają ten sam przedmiot, skoro oba dotyczą odpowiedzialności rodzicielskiej – sąd Zjednoczonego Królestwa powinien stwierdzić brak swojej jurysdykcji, ponieważ to przed nim powództwo wytoczono później. Zobacz w tym względzie sprawa Liberato (C-386/17), obecnie w toku, w której do Trybunału zwrócono się z pytaniem o skutki oczywistego naruszenia przepisów dotyczących zawisłości sporu zawartych w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej. Sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy takie naruszenie może stanowić przeszkodę dla uznania orzeczenia wydanego z naruszeniem tych przepisów, twierdząc, że jest ono sprzeczne z porządkiem publicznym wezwanego państwa członkowskiego, zważywszy na art. 24 tego rozporządzenia lub bezwzględnie obowiązujące przepisy proceduralnego porządku publicznego prawa Unii.

13 Zobacz *Praktyczny przewodnik dotyczący stosowania rozporządzenia Bruksela II bis*, opublikowany przez Komisję Europejską, 2015, dostępny na stronie <http://e-justice.europa.eu>, s. 34.

14 Jeśli weźmie się pod uwagę różne europejskie systemy prawne, a przede wszystkim systemy Bruksela I i Bruksela I bis, które nie pozwalają na taką współpracę sądową między państwami członkowskimi (w każdym razie w chwili obecnej). Zobacz wyrok z dnia 1 marca 2005 r., Owusu (C-281/02, EU:C:2005:120, pkt 38, 41), w którym Trybunał uznał, że „[z]astosowanie teorii forum non conveniens, która pozostawia sądowi, do którego sprawa została wniesiona, szeroki zakres swobodnej oceny kwestii, czy sąd zagraniczny jest bardziej odpowiedni dla orzekania co do istoty sporu, mogłoby mieć wpływ na przewidywalność zasad jurysdykcyjnych ustanowionych przez konwencję brukselską, a w szczególności zasady zawartej w art. 2 i w rezultacie, na zasadę bezpieczeństwa prawnego będącą podstawą tej konwencji”. Zobacz w tym względzie, tytułem przykładu, M. Ni Shuilleabhain, *Cross-Border Divorce Law, Brussels II bis*, Oxford University Press, 2010, s. 202 i nast. (na s. 225 autor proponuje wprowadzenie w nowym ustawodawstwie przepisu wzorowanego na art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, pozwalającego także, w pewnych okolicznościach, na przekazywanie spraw dotyczących rozwodu).

15 E. Gallant, *Le forum non conveniens de l'article 15 du règlement Bruxelles II bis (affaire C-428/15, D)*, *Revue critique de droit international privé* (RCDIP), 2017, s. 464. Zobacz także na temat art. 15: B. Ancel, H. Muir Watt, *L'intérêt supérieur de l'enfant dans le concert des juridictions: le règlement Bruxelles II bis*, RCDIP, 2005, s. 569; E. Gallant, *Règlement II bis*, *Rép. Internat. Dalloz*, spéc. n° 157; a także N. Joubert, *Autorité parentale*, *J.Cl. int. fasc. 549-20*, 172.

53. Uważam bowiem, że takie przekazanie jurysdykcji powinno być tym bardziej dozwolone na mocy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, ponieważ sąd, do którego sprawa ma zostać przekazana, musi mieć z założenia ścisły związek z dzieckiem.

54. Artykuł 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 pozwala bowiem na przekazanie danej sprawy sądowi państwa członkowskiego innego niż państwo sądu posiadającego zwykle jurysdykcję tylko wtedy, gdy – jak wynika z motywu 13 tego rozporządzenia – po pierwsze, takie przekazanie spełnia określone rygorystyczne przesłanki¹⁶, a po drugie, może nastąpić jedynie wyjątkowo¹⁷.

55. Jak Trybunał orzekł już najpierw w wyroku z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 50), zgodnie z art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 przekazanie sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej przez sąd jednego z państw członkowskich może nastąpić jedynie na rzecz sądu innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma „szczególny związek”.

56. Następnie, zgodnie z wyrokiem z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 51), w celu wykazania istnienia takiego związku w konkretnej sprawie należy odnieść się do okoliczności wymienionych w sposób niewyczerpujący w art. 15 ust. 3 lit. a)–e) rozporządzenia nr 2201/2003. Wynika stąd, że z mechanizmu przekazania są co do zasady wyłączone sprawy, w których nie ma takich elementów.

57. Tymczasem zgodnie z pkt 53 tego wyroku dwa pierwsze elementy dotyczą pobytu dziecka na terytorium innego państwa członkowskiego przed złożeniem albo po złożeniu pozwu lub wniosku do sądu posiadającego zwykle jurysdykcję, a zgodnie z jego pkt 52 elementy te świadczą o bliskości między dzieckiem, którego dotyczy sprawa, a państwem członkowskim innym niż państwo sądu posiadającego jurysdykcję do jej rozpoznania na podstawie art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003.

58. Jest zatem oczywiste, że państwo członkowskie aktualnego miejsca zwykłego pobytu dziecka nie znajduje się wśród państw wymienionych w tym przepisie, mimo że jurysdykcja sądów znajdujących się w państwie zwykłego pobytu dziecka stanowi kamień węgielny jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Fakt ten wydaje się wskazywać na to, że art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczy wyłącznie przypisania jurysdykcji przez przekazanie do sądów państwa członkowskiego, które zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003 nie posiadały dotychczas jurysdykcji do rozpoznania sprawy.

59. Uważam jednak, że nie stoi to na przeszkodzie temu, aby art. 15 tego rozporządzenia mógł być stosowany w przypadku, gdy dwa sądy mają jurysdykcję, zwłaszcza jeżeli sądy te zgadzają się, że jeden z nich jest lepiej umiejscowiony do osądzenia sprawy.

60. Stoję bowiem na stanowisku (podobnie jak Komisja), że zgodnie ze zdrowym rozsądkiem „miejsce zwykłego pobytu” w państwie członkowskim, które stanowi zasadę jurysdykcji w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej, nieuchronnie oznacza ściślejszy związek niż wcześniejsze miejsce zamieszkania (jak przyznał sam sąd rumuński). Artykuł 15 rozporządzenia nr 2201/2003 – który w wyjątkowych przypadkach powinien umożliwiać pewną elastyczność w celu lepszej ochrony dobra dziecka – przemawia za wykładnią wyrażenia „szczególny związek z państwem członkowskim” obejmującą obecne miejsce zwykłego pobytu dziecka (w niniejszej sprawie od 2012 r.) na terytorium państwa członkowskiego, co oznacza zastosowanie tego przepisu do przypadków, w których sąd najlepiej umiejscowiony posiada już jurysdykcję zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003.

16 Na przykład: „in Spain, a decision from the Supreme Court which refused to transfer the jurisdiction to a Belgian court, whereas the whole family was now living in Belgium. The refus[al] was based on the fact that a significant period of time had elapsed since the beginning of the proceedings and that the best interests of the child required a quick resolution of his situation” (zob. wyrok Tribunal supremo z dnia 7 lipca 2011 r., 496/2011, SP/SENT/639104); fragment ten jest cytowany w: E. Pataut i E. Gallant, w: U. Magnus i P. Mankowski (red.), *ECPII – European Commentaries on Private International Law, Brussels IIbis Regulation*, Otto Schmidt, 2017, s. 175. Zobacz także wyrok [2016] UKSC 15, cytowany w przypisie 7.

17 Zobacz wyrok z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 47).

61. Teza ta znajduje potwierdzenie również w doktrynie.

62. W pierwszej kolejności „[Article 15 is about] a court having jurisdiction as to the substance of the matter pursuant to Articles 8–14 of the Regulation [transferring jurisdiction to a Member State] not necessarily also having jurisdiction pursuant to Article 8 et seq. of the Regulation”¹⁸.

63. W drugiej kolejności „[a]nother and far more important principle laid down in Article 15(1) is that this transfer can be for the benefit of *any* Member State’s court. The provision states that this transfer should concern a court »with which the child has a particular connection«, and the exact nature of these connections is listed in paragraph (3). However, Article 15(1) does not require that the designated court would otherwise have jurisdiction over the subject matter. Therefore, the transfer mechanism is [...] [one] allowing a competent court to transfer a case to *any* Member State court, provided that the particular connection is identified. This analysis implies that Article 15 is not only a court cooperation provision, but contains also a jurisdictional rule. The effect of this rule is to give jurisdiction to *any* Member State court, providing there is a particular connection between the court and the child”¹⁹, co, jak się wydaje, ma miejsce w niniejszej sprawie.

64. W związku z tym „Article 15(1) can therefore be analysed in connection with Article 12(3) of the Regulation, which also provides for a very open jurisdictional rule. The difference lies [in] the fact that Article 12(3) relies on party autonomy, whereas Article 15(1) relies on judicial cooperation. The bases of jurisdiction are therefore very different, but the main effect of both provisions is very similar: giving jurisdiction to a court that is not designated by any of the connecting factors of the Regulation”²⁰.

65. Z powyższego wynika, że art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 ma zastosowanie w niniejszej sprawie.

2) Pojęcie „sądów państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty”

66. Pragnę zauważyć, że pojęcie to jako takie nie zostało zdefiniowane w rozporządzeniu nr 2201/2003.

67. W tym kontekście należy dokonać wykładni tego pojęcia, biorąc pod uwagę kontekst, w jaki wpisuje się art. 15, i cele realizowane przez rozporządzenie nr 2201/2003²¹.

68. Tym samym stoję na stanowisku (podobnie jak rząd rumuński), że pojęcie „sądów [...], do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty” należy interpretować w związku z pojęciem „sądu”. Zgodnie z art. 2 pkt 1 rozporządzenia nr 2201/2003 określenie „sąd” obejmuje wszelkie organy państw członkowskich, które są właściwe w sprawach wchodzących w zakres stosowania rozporządzenia nr 2201/2003 na podstawie jego art. 1²².

69. Zgodnie z wyrokiem z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 61), art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, iż by móc ocenić, że sąd innego państwa członkowskiego, z którym to państwem dziecko ma szczególny związek, jest lepiej umiejscowiony, sąd posiadający jurysdykcję w danym państwie członkowskim powinien upewnić się, że przekazanie sprawy takiemu sądowi może przynieść rzeczywistą i konkretną wartość dodaną dla

18 Staudinger-Pirring, BGB, Vorbem C-H zu Art. 19 EGBGB, Internationales Kindschaftsrecht, 2009, Art. 15 Regulation N° 2201/2003, para. C 89.

19 Wyróżnienie moje. Zobacz E. Pataut, E. Gallant, op.cit., s. 176.

20 Zobacz E. Pataut, E. Gallant, op.cit., s. 176.

21 Zobacz analogicznie wyrok z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 41).

22 Zgodnie z art. 1 rozporządzenie ma zastosowanie między innymi do pozwów w sprawach rozwodowych i odpowiedzialności rodzicielskiej.

badania tej sprawy, z uwzględnieniem między innymi przepisów procesowych obowiązujących w tym innym państwie członkowskim, a żeby móc ocenić, że takie przekazanie służy dobru dziecka, sąd posiadający jurysdykcję w państwie członkowskim powinien między innymi upewnić się, że rzezone przekazanie nie stwarza ryzyka negatywnego wpływu na sytuację danego dziecka.

70. Wystarczy stwierdzić, że w przyjętym sformułowaniu („sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty”) nic nie wskazuje, iż możliwość przekazania jurysdykcji zgodnie z art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 jest zastrzeżona dla sądów pierwszej instancji.

71. Skoro sąd pochodzenia posiada szeroki margines swobodnej oceny, pozwalający mu podjąć decyzję o ewentualnym przekazaniu jurysdykcji (co jest zresztą logiczne, gdyż jest to zgodne z doktryną forum non conveniens, która leży u podstaw procedury przekazania określonej w art. 15 tego rozporządzenia nr 2201/2003), uważam (podobnie jak Komisja), że nie ma powodu, aby ów margines swobodnej oceny zastrzec dla sądu pierwszej instancji. I to tym bardziej, gdy możliwość przekazania jurysdykcji może powstać dopiero podczas rozpatrywania sprawy przez sąd wyższej instancji.

72. W niniejszej sprawie postępowanie przed sądami rumuńskimi toczyło się bowiem przed sądem apelacyjnym, gdy od sądu Zjednoczonego Królestwa, przed który matka wytoczyła powództwo około dwa lata po wniesieniu powództwa do sądu rumuńskiego, wpłynął wniosek o przekazanie jurysdykcji. Przez cały czas trwania procesu dzieci zamieszkiwały w Anglii. Jeśli postępowanie będzie nadal toczyć się w Rumunii, dzieci powinny zostać tam wysłuchane, a w celu dokonania prawidłowej oceny rozstrzygnięcia, jakie należy podjąć w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej (piecza nad dzieckiem i prawo do osobistej styczności z dzieckiem), konieczne może okazać się zasięgnięcie opinii brytyjskiego biegłego. Może to zwiększyć koszty i czas trwania postępowania, podczas gdy w interesie dziecka jest podjęcie decyzji w tym zakresie tak szybko, jak to możliwe.

73. W związku z tym wyrażenie „sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty”, zawarte w art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, należy interpretować jako odnoszące się również do sądów apelacyjnych, które mogą na wniosek lub z własnej inicjatywy przekazać sprawę do sądu innego państwa członkowskiego, lepiej umiejscowionego, pod warunkiem że spełnione są przesłanki określone w art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003.

B. W przedmiocie pytania drugiego

1. Streszczenie uwag stron

74. Rząd rumuński podnosi, że rozporządzenie nr 2201/2003 jest oparte na współpracy i wzajemnym zaufaniu pomiędzy sądami, które to zasady prowadzą do wzajemnego uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych wydanych w państwach członkowskich²³. Zdaniem Trybunału do istoty zasady wzajemnego zaufania należy to, że sąd państwa członkowskiego, do którego wpłynął wniosek z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej, weryfikuje swoją jurysdykcję zgodnie z art. 8–14 rozporządzenia nr 2201/2003²⁴. Jak uściślono w art. 24 rozporządzenia nr 2201/2003, sądy innych państw członkowskich nie mogą kontrolować oceny dotyczącej jurysdykcji, jakiej dokonał pierwszy sąd, do którego złożono wniosek lub wniesiono pozew²⁵.

23 Zobacz wyrok z dnia 15 lutego 2017 r., W i V (C-499/15, EU:C:2017:118, pkt 50).

24 Zobacz wyrok z dnia 15 lipca 2010 r., Purrucker (C-256/09, EU:C:2010:437, pkt 73).

25 Zobacz wyrok z dnia 15 lipca 2010 r., Purrucker (C-256/09, EU:C:2010:437, pkt 74).

75. Ponadto celem przepisów prawnych dotyczących przekazania jurysdykcji jest uniknięcie sytuacji, w której przed sądami różnych państw członkowskich prowadzone byłyby postępowania równoległe, oraz tego, by sądy te wydawały sprzeczne orzeczenia.

76. Rząd rumuński zaproponował, aby na drugie pytanie odpowiedzieć tak, iż przepisy rozporządzenia nr 2201/2003 ogólnie, a w szczególności jego art. 15, należy interpretować w ten sposób, że w okolicznościach takich jak te w postępowaniu głównym, jeżeli zgodnie z art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 sąd mający jurysdykcję postanowi przekazać sprawę do sądu lepiej umiejscowionego, a ten ostatni, zgodnie z art. 15 ust. 5 zdanie pierwsze tego rozporządzenia, zgodzi się przejąć tę sprawę na podstawie art. 15 ust. 5 zdanie drugie tego rozporządzenia, pierwszy sąd, przed który wytoczono powództwo, stwierdza brak swojej jurysdykcji.

77. Komisja twierdzi zasadniczo, że w przypadku przekazania jurysdykcji na rzecz sądu innego państwa członkowskiego orzeczenie wydane w pierwszej instancji wywołuje skutki, jakie przyznaje mu prawo krajowe, dopóki nie zostanie zmienione lub zastąpione ze skutkiem na przyszłość nowym rozstrzygnięciem innego sądu sprawującego jurysdykcję na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003.

2. Ocena

78. W pytaniu drugim sąd odsyłający zwraca się do Trybunału, na wypadek odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, o to, jak należy traktować orzeczenie wydane w pierwszej instancji przez sądy rumuńskie, gdy sprawa zostanie przekazana do sądu lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy w postępowaniu głównym.

79. Zgodnie z art. 448 ust. 1 pkt 1 rumuńskiego kodeksu postępowania cywilnego wydane w pierwszej instancji orzeczenia w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej są wykonalne.

80. Jak podnosi Komisja, jeśli chodzi o przyszłość orzeczenia wydanego przez rumuńskie sądy pierwszej instancji przed ewentualnym przekazaniem jurysdykcji przez sąd apelacyjny, będący w niniejszej sprawie sądem odsyłającym, chociaż w motywie 13 preambuły rozporządzenia nr 2201/2003 zawarto odniesienie do przekazywania „sprawy”, to w art. 15 ust. 1 i 5 tego rozporządzenia mowa jest jedynie o tym, że sąd może uznać lub sprawować „jurysdykcję”.

81. Zgodnie z art. 15 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003 pierwszy sąd, przed który wytoczono powództwo, albo uznaje brak swojej jurysdykcji, jeżeli sąd innego państwa członkowskiego uznał swoją jurysdykcję, tym samym kładąc kres postępowaniu, albo, w przeciwnym razie, zachowuje jurysdykcję.

82. Innymi słowy, dopóki wnioski o przekazanie jurysdykcji jest w toku, sąd, przed który wytoczono powództwo w pierwszej instancji, zachowuje jurysdykcję w sprawie. W przypadku zatem, gdy ów sąd stwierdza istnienie bezpośredniego zagrożenia dla dziecka w tym okresie, to do niego należy wykonywanie jurysdykcji, na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003, w celu podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu ochrony dziecka. Środki te są prawnie uznane na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003 (art. 21, zatytułowany „Uznawanie orzeczeń”) i pozostają w mocy do czasu, gdy sąd innego państwa członkowskiego, który uznał swoją jurysdykcję, orzeknie o ich zniesieniu lub zmianie.

83. Podobnie, sposób traktowania rozstrzygnięcia wydanego w pierwszej instancji powinien zostać określony zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, które przekazało jurysdykcję.

84. Uważam (podobnie jak Komisja), że jeżeli sąd wzywający stwierdzi brak swej jurysdykcji i zostaną wszczęte nowe postępowania, sąd wezwanego państwa członkowskiego, któremu jurysdykcja została przekazana, będzie mógł ją wykonywać.

85. Pragnę zauważyć, że art. 21 i nast. rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczą uznawania i wykonywania orzeczeń, a art. 23 lit. e) tego rozporządzenia stanowi w szczególności, że orzeczenia dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej nie uznaje się, jeżeli nie da się go pogodzić z późniejszym orzeczeniem w tej kwestii, wydanym w wezwanym państwie członkowskim.

86. Z powyższego wynika, że orzeczenie wydane w pierwszej instancji przez sąd rumuński wywołuje skutki, jakie przyznaje mu prawo krajowe, dopóki nie zostanie ono zmienione lub zastąpione ze skutkiem na przyszłość nowym rozstrzygnięciem innego sądu sprawującego jurysdykcję na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003.

V. Wnioski

87. Z tych względów proponuję, aby Trybunał udzielił następujących odpowiedzi na pytania prejudycjalne przedstawione przez Tribunalul Cluj (sąd okręgowy w Klużu, Rumunia) w następujący sposób:

- 1) Wyrażenie „sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty”, znajdujące się w art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, odnosi się również do sądów apelacyjnych, które mogą na wniosek lub z własnej inicjatywy przekazać sprawę do sądu innego państwa członkowskiego, lepiej umiejscowionego do osądzenia sprawy, pod warunkiem że spełnione są przesłanki określone w art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003.
- 2) Ponieważ sąd apelacyjny przekazał jurysdykcję sądowi innego państwa członkowskiego, stwierdza on brak swojej jurysdykcji zgodnie z art. 15 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003, co zamyka toczące się przed nim postępowanie zgodnie z krajowym prawem procesowym. Orzeczenie wydane w pierwszej instancji w rozpatrywanym postępowaniu wywołuje skutki, jakie przyznaje mu to prawo krajowe, dopóki nie zostanie ono zmienione lub zastąpione ze skutkiem na przyszłość nowym rozstrzygnięciem innego sądu sprawującego jurysdykcję na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003.